

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В. о. декана факультету
міжнародних економічних
відносин та туристичного
бізнесу

Тетяна МІРОШНИЧЕНКО

« » 2024р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політичний розвиток та політичні системи країн світу

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(шифр і назва)

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова/ за вибором)

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2024/2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«28» серпня 2024 року, протокол № 19

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Панасенко Г. С., кандидат політичних наук, доцентка кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від «27» серпня 2024 року, № 20

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Анатолій ПАРФІНЕНКО

(підпис)

Програму погоджено з гаранткою освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Гарантка освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Ганна ПАНАСЕНКО

(прізвище та інішали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від «28» серпня 2024 року, № 16

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Олена МИКОЛЕНКО

(підпис)

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В. о. директора навчально-наукового інституту

«Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

М. П. ДИПЛОМАТИЧНИЙ

вересня 2024р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Політичний розвиток та політичні системи країн світу

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

(шифр і назва)

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(шифр і назва)

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»

(шифр і назва)

спеціалізація

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обов'язкова/ за вибором)

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2024/ 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

“17” вересня 2024 року, протокол № 2

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Панасенко Г. С., кандидат політичних наук, доцентка, доцентка кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Програму схвалено на засіданні кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Протокол від “03” вересня_2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Анатолій ПАРФІНЕНКО

(підпис)

Програму погоджено з гаранткою освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Гарантка освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Ганна ПАНАСЕНКО

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол від «17» вересня 2024 року, № 1

Голова науково-методичної комісії ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Ганна ПАНАСЕНКО

ВСТУП

Програму дисципліни «Політичний розвиток та політичні системи країн світу» складено відповідно до освітньо-професійної програми

«Міжнародні відносини та регіональні студії».

підготовки бакалавра,

за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Політичний розвиток та політичні системи країн світу» є вивчення здобувачами вищої освіти особливостей політичного розвитку та політичних систем сучасного світу, процесів модернізації у різних регіонах планети, суперечностей розвитку та динаміки трансформації різних країн світу; основи типології політичних систем.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни є:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 17– здатність працювати як автономно, так і у команді.

ЗК 18– здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті.

- формування наступних фахових компетентностей:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

СК15. Здатність оцінювати особливості та традиції політичної поведінки країн світу в контексті об'єктивних потреб і можливостей розвитку міжнародних стосунків.

СК16. Здатність аналізувати внутрішні та зовнішні чинники розвитку регіональних спільнот (геополітичних, географічних, економічних, цивілізаційних та інших, регіональні угруповання, країни та регіони як суб'єкти міжнародних відносин та глобальної конкуренції).

СК17. Здатність здійснювати компаративний аналіз певного регіону (групи країн), враховуючи історичний, культурний, економічний, політичний розвиток.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
3-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
72 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти наступних результатів:

РН 01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН 03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН 08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

РН 23. Розуміти події міжнародного життя, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах.

РН 26. Розуміння процесів модернізації в країнах Азії та Африки.

РН 27. Знання актуальних проблем міжнародних відносин в Латинській Америці.

РН 28. Розуміння зовнішньої політики США та країн ЦентральноСхідної та Південно-Східної Європи.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Політичний розвиток: поняття та критерії. Політична система: суть, структура та функції. Етапи становлення теорії політичного розвитку.

Світова політика як складна і суперечлива система міжнародних відносин та процес їх урегулювання. Етапи розвитку світової політичної системи. Сутність, структура, функції політичної системи суспільства, основні теорії і моделі політичних систем. Держава як основний інститут політичної системи. Форми державного правління. Види державно-територіального устрою. Характерні риси та особливості сучасного світового політичного процесу.

Класифікація функцій політичних систем за Г. Алмондом, Дж. Пауеллом та Ч. Ендрейном.

Сучасні теорії політичних систем. Розробка Т. Парсоном загальної теорії соціальних систем. Суспільство як дуже складна система управління (економічна, політична, духовна складові) та їх специфічні функції. Теорія політичної системи Д. Істона та його метод політичного аналізу. Загальні елементи різних політичних систем. Модель політичної системи за Г. Алмондом. Динамічна рівновага політичних систем за Г. Спіро.

Тема 2. Теоретичні підходи до аналізу політичних систем Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму як складової політичної системи

Критерії типології політичних систем. Типологія систем правління Т.Гоббса, Ш-Л. Монтеск'є, М.Вебера. Основні типи систем Ж. Бонделя. Традиційні і модернізовані політичні системи. Класифікація за змістом і формою правління. Моделі та типи політичних систем (Д.Істон, Г.Алмонд, К.Дойч, Т.Парсонс). Типологія політичних систем за різницею політичних культур: англо-американська, континентально-європейська, тоталітарні політичні системи (за Г. Алмондом).

Політичний режим як механізм функціонування політичної системи суспільства Основні параметри політичного режиму. Типологія політичних систем суспільства: за характером політичного режиму; за орієнтацією на стабільність або на зміни; за принципом політичного змагання. Різноманітність підходів щодо типологізації політичних режимів. Типологія за Ж. Блонделем за змістом і формою управління суспільством: від ліберально-демократичних і комуністичних, через традиційні, в стадії становлення і до авторитарно-консервативних. Типологія політичних систем за Ч. Ендрейном. Типи політичних систем за Г. Екстайном.

Взаємозв'язок політичного режиму з громадянським суспільством.

Тема 3. Політична модернізація: її закономірності, критерії та типи. Інформаційна основа існування політичних систем

Теорія політичної модернізації. Найбільш відомі сучасні представники теорії політичної модернізації: Г. Алмонд, Д. Аптер, С. Блек, Л. Біндер, С. Верба, Д. Коу-Елман, Л. Пай, Д. Лапаламбара, С. Хантінгтон, В. Цапф, С. Ейзенштадт.

Основні групи протиріч політичної модернізації. Феномен інформатизації світового розвитку. Міжнародний інформаційний потенціал та політичні системи.

Міждержавні та недержавні стосунки у світовому співтоваристві і місце в них інформації. Технічні можливості суверенного розвитку людства. Науково-інформаційна основа організації і управління.

Інформаційне середовище і морально-психологічний стан суспільства.

Тема 4. Політична діяльність як рушійна сила політичного процесу. Політичне рішення та стадії його підготовки

Політичні рішення: суть, технології прийняття і впровадження. Суть і види політичних рішень. Фази управлінського циклу в політиці. Стадії і учасники процесу прийняття політичних рішень. Технології прийняття одноосібного рішення у політиці: формальна, змагальна, колегіальна. Колективні рішення і консенсус. Голосування як спосіб прийняття рішень. Чинники ефективності політичних рішень. Прийняття державних рішень: моделі, способи, основні етапи.

Тема 5. Політичний розвиток: стабільність і конфлікти. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку. Політичні конфлікти

Сутність політичних змін. Стабільність і кризи в соціально-політичному розвитку. Основні підходи щодо визначення природи політичних змін (Р. Арон, Р. Даль, Б. Рассет, С. Ліпсет С. Хантінгтон.). Типологія політичних криз. Політична криза як фактор соціальних змін і як ослаблення чи втрата рівноваги між соціальними акторами. Причини виникнення напруженості й політичних конфліктів. Основні положення сучасної теорії конфлікту (Л. Козер, Дж. Рекс, Р. Дарендорф, Дж. Бертон, Г. Зіммель та ін.). Сутність політичного конфлікту: форми, моделі, типи і функції. Шляхи і способи розв'язання політичних конфліктів. Кризи і конфлікти в політичному розвитку.

Тема 6. Політична свідомість та політична культура

Політична свідомість як форма відображення політичного буття: її рівні і види. Обумовленість політичної свідомості історичними, національними, соціально-економічними і культурними чинниками розвитку суспільства. Типи політичної свідомості. Політична свідомість і політична воля. Авторитарна і демократична свідомість.

Поняття, структура, функції, типи політичної культури. Проблеми формування української політичної культури. Стан політичної культури в Україні та світі.

Співвідношення політичної свідомості і політичної культури.

Тема 7. Політична еліта і політичне лідерство. Політичні ідеології в країнах світу.

Поняття політичної ідеології, її сутнісні риси, рівні та функції, підходи до її походження і суспільної ролі. Світові ідеології та їх види. Лібералізм, консерватизм, соціалізм, націоналізм, комунізм, фашизм, релігійний фундаменталізм, анархізм.

Політична соціалізація як процес освоєння суб'єктом політико-культурних цінностей. Етапи політичної соціалізації.

Формування і розвиток елітарних уявлень. Природа і сутність, функції політичного лідерства. Основні теорії еліт. Політична еліта сучасної України, особливості її формування.

Політичні проблеми в сучасному суспільстві. Людина в політичному просторі.

Тема 8. Європейські й американські політичні системи. Особливості політичних систем країн Євросоюзу

Становлення та сучасний стан політичної системи США. Характерні особливості сучасної політичної системи США. Інститут Президентства. Боротьба партій за владу і партійна система США. Політичні і правові норми, рівень політичної культури американського суспільства. Взаємовідносини місцевих і федеральних органів управління. Розподіл повноважень. Основні етапи формування американського й канадського конституціоналізму. Республіканська форма правління на прикладі Сполучених Штатів Америки. Феномен «роздільного правління». Особливості системи лобіювання у США. Партійна й виборча система «королівства Співдружності». Збройні сили в процесі розвитку політичної системи. Громадянські політичні організації, групи і інтересів та тиску як фактор модернізації Південної Америки.

Становлення політичних систем Європи. Шлях Англії у становленні політичної системи. Франція: особливості становлення політичної системи. Італія – як об'єднання світських та церковних держав. Становлення політичних систем Німеччини, Австро-Угорщини, Іспанії, Швейцарії, країн Бенілюксу та ін.

Характеристика сучасного стану владних відносин, особливостей політичної свідомості та рівня політичної культури країн Європи. Роль та значення глави держави у країнах Європи. Вплив виборчих систем на політичні системи європейських країн. Місце політичних партій у політичних системах країн Європи. Участь громадян у політичному житті європейських держав.

Особливості політичних систем країн Євросоюзу. Типології політичних режимів й різновиди сучасних політичних режимів. Парламентська монархія в державах Скандинавії й Бенілюксу. Виборчий процес і виборча кампанія в Сполученому Королівстві Великої Британії й Північної Ірландії. «Канцлерська демократія» в ФРН. «Раціоналізований парламентаризм» П'ятої республіки у Франції. Пропорційна виборча система в країнах Південної Європи: особливості функціонування. Вплив фінансово-економічної кризи на політичний розвиток в країнах ЄС.

Тема 9. Особливості політичних систем і політичного розвитку країн Сходу

Аналіз політичного світу на Сході: загальні закономірності і особливе. Основи просторової організації східних макрорегіонів, їх регіональної трансформації. Регіональна специфіка і моделі демократії на Сході. Основні риси і особливості функціонування політичних систем арабських країн. Політичні системи монархій Аравійського півострова. Особливості політичної системи держави Ізраїль. Політичні системи країн Північної Африки і Великого Близького Сходу. Ісламська цивілізаційна домінанта і політична модернізація на Близькому (арабському) і Середньому Сході (Єгипет, Іран, Туреччина). Політичні системи країн центральної Азії. Політичні системи Індії, Афганістану, Бенгладешу. Вплив релігії на політичний розвиток Ісламської Республіки Пакистан. Політичні системи деяких країн Південно-Східної Азії (Індонезія, Малайзія, Сінгапур). Еволюція політичної системи Монголії.

Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-Східної Азії. Еволюція ідейно-теоретичних і організаційних засад діяльності Комуністичної партії Китаю. Тоталітарний комуністичний режим КНДР та його курс на самоізоляцію. Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея. Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, ЛНДР і Королівства Камбоджа: постбіполярні трансформації. Опозиційні рухи й проблема реформування політичних систем.

Тема 10. Формування й еволюція політичного розвитку та політичних систем країн Тропічної й Південної Африки

Формування й еволюція політичних систем країн Тропічної й Південної Африки. Суспільно-політична орієнтація нових незалежних держав «на південь від Сахари». Крах

політики «соціалістичної орієнтації» після холодної війни й труднощі лібералізації країн Тропічної Африки. Політична модернізація в капіталістичних державах регіону. Система апартеїду й особливості демократичного транзиту в Південно-Африканській Республіці. Державний лад і устрій ПАР.

Тема 11. Політичні системи республік Латинської Америки

Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика «Суперпрезидентська» республіка. Становлення судової системи країн Латинської Америки. Військово-диктаторські режими в країнах Латинської Америки та їхні політичні наслідки. Утвердження системи представницької демократії після завершення холодної війни. Формування багатопартійності. Державний лад і виборче законодавство Бразилії й Політичні системи Болівії, Венесуели й Еквадору: спільне й особливе. Громадянська війна в Колумбії та її вплив на політичну систему країни.

Тема 12. Політичний розвиток України і духовне життя суспільства. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України. Сучасний стан політичної системи України

Особливості становлення сучасної політичної системи в Україні. Базові характеристики української політичної думки Специфіка та основні етапи формування української політичної думки (М. Драгоманов, В. Липинський, С.Томашівський, В. Кучабський, І. Франко, С. Дністрянський, В. Старосольський, В. Винниченко, М. Хвильовий, М. Міхновський, Д. Донцов).

Процес становлення громадянського суспільства в Україні. Політична організація українського суспільства. Верховна Рада – парламент Української держави. Інститут президентства в Україні. Кабінет Міністрів – Уряд України. Територіальна політика. Органи місцевого самоврядування. Партійно-політичний спектр України. Групи інтересів. Виборча система України.

Проблема розбудови демократії в Україні. Політична свідомість і політична культура українського суспільства. Конфліктологічний потенціал в Україні. Засоби масової інформації в політичній системі України. Україна у контексті світових модернізаційних процесів: перспективи трансформаційних процесів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		сем	лаб.	інд.	с. р.	
	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Політичний розвиток: поняття та критерії. Політична система: суть, структура та функції. Етапи становлення теорії політичного розвитку.	8	2				5
Тема 2. Теоретичні підходи до аналізу політичних систем Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму як складової політичної системи	8	2	2			5
Тема 3. Політична модернізація: її закономірності, критерії та типи. Інформаційна основа існування політичних систем	8	2	2			5
Тема 4. Політична діяльність як рушійна сила політичного процесу. Політичне рішення та стадії його підготовки	8	2				5
Тема 5. Політичний розвиток: стабільність і конфлікти. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку. Політичні конфлікти	16	4	2			10
Тема 6. Політична свідомість та політична культура	8	2	2			5
Тема 7. Політична еліта і політичне лідерство. Політичні ідеології в країнах світу.	8	2				5
Тема 8. Європейські й американські політичні системи. Особливості політичних систем країн Євросоюзу	12	4	2			6
Тема 9. Особливості політичних систем і політичного розвитку країн Сходу	12	4	2			6
Тема 10. Формування й еволюція політичного розвитку та політичних систем країн Тропічної й Південної Африки	8	2	2			5
Тема 11. Політичні системи республік Латинської Америки	8	2				5
Тема 12. Політичний розвиток України і духовне життя суспільства. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України. Сучасний стан політичної системи України	16	4	2			10
Усього годин	120	32	16			72

4. Теми семінарських занять

№№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Тема 1,2. Політичний розвиток: поняття та критерії. Політична система: суть, структура та функції. Етапи становлення теорії політичного розвитку. Теоретичні підходи до аналізу політичних систем Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму як складової політичної системи	2
2.	Тема 3,4. Політична модернізація: її закономірності, критерії та типи. Інформаційна основа існування політичних систем. Політична діяльність як рушійна сила політичного процесу. Політичне рішення та стадії його підготовки.	2
3.	Тема 5. Політичний розвиток: стабільність і конфлікти. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку. Політичні конфлікти	2
4.	Тема 6,7. Політична свідомість та політична культура. Політична еліта і політичне лідерство. Політичні ідеології в країнах світу.	2
5.	Тема 8. Європейські й американські політичні системи. Особливості політичних систем країн Євросоюзу.	2
6.	Тема 9. Особливості політичних систем і політичного розвитку країн Сходу.	2
7.	Тема 10, 11. Формування й еволюція політичного розвитку та політичних систем країн Тропічної й Південної Африки. Політичні системи республік Латинської Америки.	2
8.	Тема 12. Політичний розвиток України і духовне життя суспільства. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України. Сучасний стан політичної системи України	2
	Разом	16

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Тема 1. Політичний розвиток: поняття та критерії. Політична система: суть, структура та функції. Етапи становлення теорії політичного розвитку. <ul style="list-style-type: none"> – опишіть політику та економіку: взаємозв'язок та взаємозалежність; – проаналізуйте основні політико-ідеологічні доктрини сучасності (комуністичні, соціал-демократичні, консервативні, ліберальні, фашистські), їх характеристика; – розкрийте суть теоцентричного сприйняття політики епохи Середньовіччя; – проаналізуйте спільні та відмінні риси в концепціях ідеальної держави Платона та Аристотеля; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	5
2.	<ul style="list-style-type: none"> – Тема 2. Теоретичні підходи до аналізу політичних систем. Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму як складової політичної системи – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); 	5

	<ul style="list-style-type: none"> – підготовка до виконання поточних самостійних робіт; – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – зробіть порівняльний аналіз політичних концепцій Платона та Арістотеля; опишіть політичні концепції Нового часу. Д. Локк, Т. Гоббс, Ш. Монтеск'є; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	
3.	<p>Тема 3. Політична модернізація: її закономірності, критерії та типи. Інформаційна основа існування політичних систем</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійсніть аналіз ефективності роботи соціологічних досліджень з важливих політичних питань у формі опису фактичного поточного стану інформаційного простору; – розкрити роль комунікацій у процесі гуманізації міжнародних відносин (на 5-6-ти прикладах проблем біженців, подолання негативних наслідків бідності тощо); – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	5
4.	<p>Тема 4. Політична діяльність як рушійна сила політичного процесу. Політичне рішення та стадії його підготовки</p> <ul style="list-style-type: none"> – з'ясуйте, у чому відмінність політичної влади від державної? – з'ясуйте, чи можливе існування суспільства без політичної влади? – здійзнити аналіз політичної проблеми (за вибором), яка постала перед керівництвом органу державної влади, сформулюйте основні рекомендації щодо її подолання та спрогнозуйте основні сценарії розвитку ситуації на найближчий місяць; – дослідити особливості формування сучасних політичних партій. – опишіть громадські організації та рухи, їх роль і місце у політичній системі суспільства; – розкрийте принципи виборчого права та організації демократичних виборів; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	5
5.	<p>Тема 5. Політичний розвиток: стабільність і конфлікти. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку. Політичні конфлікти</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійзнити аналіз сучасного політичного конфлікту (за вибором здобувача вищої освіти), визначити його складові, шляхи розвитку та мінімізації; – охарактеризуйте підхід стоїків до розуміння політичного розвитку; – здійзнити аналіз політичного конфлікту, до якого, на Вашу думку, привернута увага громадськості, визначте його складові, шляхи розвитку та мінімізації; – охарактеризуйте особливості врегулювання міжнародних конфліктів; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	10
6.	<p>Тема 6. Політична свідомість та політична культура</p> <ul style="list-style-type: none"> – опишіть сутність, місце та роль політичної свідомості у владних відносинах? – здійсніть аналіз проблеми формування громадянського суспільства, акцентуючи увагу на громадянській відповідальності особи, утвердження у масовій свідомості ідей політичного плюралізму, свободи і толерантності; 	5

	<ul style="list-style-type: none"> – дослідити особливості формування сучасних політичних партій. – опишіть громадські організації та рухи, їх роль і місце у політичній системі суспільства; – розкрийте принципи виборчого права та організації демократичних виборів; – скласти перелік чинників, які забезпечують політичну культуру у міжнародних відносинах; – скласти кодекс професійної етики міжнародного коментатора; експерта з міжнародних відносин; консультанта з питань міжнародних відносин тощо; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	
7.	<p>Тема 7. Політична еліта і політичне лідерство. Політичні ідеології в країнах світу.</p> <ul style="list-style-type: none"> – дослідити особливості формування сучасних політичних партій; – опишіть громадські організації та рухи, їх роль і місце у політичній системі суспільства; – розкрийте принципи виборчого права та організації демократичних виборів; – доведіть необхідність розподілу влади; – порівняйте особливості кадрових і масових партій; – поміркуйте, яка роль та функції виборів у житті суспільства? – охарактеризуйте основні стадії виборчого процесу; – порівняйте такі світові ідеології як лібералізм, консерватизм, соціалізм, націоналізм, комунізм, фашизм; – охарактеризуйте ліберальні та автономно-федералістичні ідеї М. Драгоманова; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	5
8.	<p>Тема 8. Європейські й американські політичні системи. Особливості політичних систем країн Євросоюзу</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійсніть аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійсніть аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	6
9.	<p>Тема 9. Особливості політичних систем і політичного розвитку країн Сходу</p> <ul style="list-style-type: none"> – виділіть особливості конфуціанського вчення стосовно суспільного розвитку; – у чому, на вашу думку, причина актуальності конфуціанського вчення в сучасну епоху? – здійсніть аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійсніть аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	6

10.	<p>Тема 10. Формування й еволюція політичного розвитку та політичних систем країн Тропічної й Південної Африки</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійснить аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійснить аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	5
11.	<p>Тема 11. Політичні системи республік Латинської Америки</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійснить аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійснить аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	5
12.	<p>Тема 12. Політичний розвиток України і духовне життя суспільства. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України. Сучасний стан політичної системи України</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійснить аналіз сукупностей реакцій основних суб'єктів української політики, які беруть участь у суспільно-політичних процесах і конкурують чи співпрацюють між собою у форматі політичної системи; – розкрийте основні рекомендації щодо розширення і впровадження моніторингу в Україні у вирішенні соціально-політичних проблем державного управління; – спрогнозуйте основні сценарії розвитку політичної ситуації відносин проурядових і опозиційних партій Верховної Ради щодо внесення змін до конституції з метою розширення повноважень Президента України; – здійснити аналіз проблеми виборів до органів місцевого самоврядування 31 жовтня 2020 року, яка постала перед керівництвом органу місцевого самоуправління, сформулюйте основні рекомендації щодо її подолання та спрогнозуйте основні сценарії розвитку ситуації; – порівняйте політичні погляди основних представників української політичної думки кінця ХІХ – першої половини ХХ століть (В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський, І. Франко, С. Дністрянський, В. Старосольський, В. Винниченко, М. Хвильовий, М. Міхновський, Д. Донцов); – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	10
	Разом	72

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

Індивідуальні завдання з дисципліни сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Для покращення підготовки майбутнього бакалавра, поглиблення запропонованого під час лекцій матеріалу застосовуються такі види індивідуальних завдань як інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій тощо.

За виконання вказаних форм роботи студент може отримати додаткові бали у випадку пропуску семінарських занять з поважної причини, та у інших випадках, що не суперечать Положенню про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна

7. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Політичний розвиток та політичні системи країн світу» застосовуються наступні методи навчання:

1. Організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - словесні: бесіда, лекція;
 - наочні: ілюстрація, демонстрація;
 - практичні: завдання, реферати, доповіді тощо.
2. Стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
 - формування інтересу до навчання: пізнавальні кейси, навчальні «екскурсії», методи емоційного/ «оціночного» стимулювання тощо;
 - організації і здійснення навчальних дій і операцій: перцептивні, словесні, наочні, аудіовізуальні, практичні;
 - логічні: індуктивні, аналогії;
 - гностичні: проблемно-пошуковий, репродуктивний (інструктаж, ілюстрація, пояснення, практичне тренування);
 - самоврядування навчальними діями: самостійна робота.
3. Контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: творчі, проблемно-пошукові.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні):
 - навчальна робота під керівництвом викладача (семінарські заняття): кейси, самостійні письмові роботи, ситуативні задачі тощо;
 - самостійна робота здобувачів поза контролем викладача - самостійна робота вдома/на семінарських заняттях, котра сприяє виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності.

8. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних і семінарських занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обов'язку навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;

- письмового експрес-контролю;
- колоквиум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій тощо).

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Упродовж семестру проводиться поточний контроль.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку/екзамену) здобувач вищої освіти протягом семестру повинен набрати не менше 10 балів (поточна успішність). В умовах дії обставин непоборної сили, **як виняток**, студент може бути допущеним з меншою кількістю балів.

Робочою програмою передбачено додаткове зарахування різних видів активностей здобувачів. Наприклад:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності офіційного звернення студента до викладачки, що містить підтверджуючі документи про їхнє успішне закінчення);
- активна участь – виступи в конференціях, презентації досліджень тощо - (за наявності офіційного звернення студента до викладачки, що містить підтверджуючі документи сертифікати, копії публікацій тощо).

Кожне звернення розглядається окремо. Рішення приймається згідно з нормативно-правовими документами, що діють в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Не залежно від кількості додаткових активностей здобувача вищої освіти, максимальна кількість поточної успішності не може перевищувати 60 балів.

У кінці семестру сумуються всі отримані студентом бали. Вказані вище види і форми засвоєння навчального курсу дають можливість набрати 60 балів та 40 балів за екзаменаційну роботу. Отже, максимальна кількість балів – 100.

Критерії оцінювання поточного контролю:

- усні відповіді на семінарських заняттях – до 4 б.
- експрес-контроль – до 2 б.
- виконання творчих завдань, розв'язування ситуаційних задач – до 4 б.
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій тощо) – до 4 б.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання 1 – 10 балів

Теоретичне питання 2 – 10 балів

Тести – 20 балів (10 тестових завдань x 2 бали)

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

1-2 питання білету:

10 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого питання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, виявляє знання основної і додаткової літератури з дисципліни;

7-9 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та грамотно його викладає, але подекуди недостатньо аргументовано, лише розкриває

зміст поставленого питання, використовує лише обов'язкову літературу, демонструє тільки загальне розуміння суті дисципліни;

4-6 бали – здобувач вищої освіти загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у відповіді щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни, а також граматичні помилки;

1-3 бали – здобувач вищої освіти володіє матеріалом фрагментарно та поверхнево, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, демонструє непослідовне трактування етапів становлення та розвитку політичних систем, плутається в об'єкті та предметі дослідження, не володіє термінологією, не знає видатних персоналій, демонструє низьку грамотність.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти **екзамен дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Політичний розвиток та політичні системи країн світу».

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Разом	Екзаменаційна робота	Сума
Семінар 1	Семінар 2	Семінар 3	Семінар 4	Семінар 5	Семінар 6	Семінар 7	Семінар 8			
6	6	10	7	7	7	7	10	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендоване література та джерела

Основна література

1. Закон України "Про Кабінет Міністрів України" [Текст] : станом на 10 трав. 2018 р. офіц. вид. Харків : Право, 2018. 46, [1] с.
2. Конституція України [Текст]: станом на 22 січ. 2018 р.: відповідає офіц. тексту. Харків : Право, 2018. 70, [2] с.
3. "Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку", всеукраїнська науково-практична конференція (2018 ; Херсон). Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку", 9-10 лютого 2018 р. [Текст] / Херсон. держ. ун-т, Юрид. ф-т, Чорномор. нац. ун-т ім. Петра Могили, Півден. регіон. наук. центр Нац. акад. прав. наук України ; [редкол.: О. С. Саїнчин та ін.]. Херсон : Гельветика, 2018. 123 с.
4. Баранівський В. Ф. Політологія [Текст] : підручник / В. Ф. Баранівський ; Нац. акад. упр. Київ : НАУ, 2016. 235 с.
5. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Загальна теорія політики: Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
6. Донцов Д. Дух нашої давнини. К.: Просвіта, 2016. 264 с.
7. Донцов Д. Ідеологія. Націоналізм. Незримі скрижалі Кобзаря. Маса і провід. Дух отари і дух провідництва. К.: Фоліо, 2017. 576 с.
8. Ігнатенко Т. С. Політика формування середнього класу: сутність, складові та пріоритетні напрями в Україні [Електронний ресурс] / Т. С. Ігнатенко // Бізнес Інформ. 2018. № 4. С. 214-221.
9. Кириченко В. М. Політичні системи світу: кредитно-модульний курс [Текст] : навчальний посібник / Віктор Миколайович Кириченко ; МОН МС України, Запорізький національний технічний університет. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 218 с.
10. Короткий оксфордський політичний словник. К.: Вид-во Соломії Павличко Основи», 2005. 789 с.
11. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2016. Т. 1. 516 с.
12. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2017. Т. 2. 535 с.
13. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: «Новий світ – 2000», 2016. Т. 1. 516 с.
14. Політичні системи світу: методичні рекомендації до семінарських занять, самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань для студентів спеціальності 242 «Туризм» (освітня програма «Міжнародний туристичний бізнес») першого (бакалаврського) рівня вищої освіти/ укл. Г. С. Панасенко. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 34 с.
15. Політологія: підручник / [М. П. Требін та ін.]; за ред. проф. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.
16. Політологія: сучасні терміни і поняття / Короткий навчальний словник-довідник / Уклад. В. М. Піча. – Львів: Новий світ. 2015. 516 с.
17. Рудакевич О.М. Політологія. Лекції, семінари, самостійна робота. Вид. п'яте. Тернопіль: Астон, 2015. 304 с.
18. Томахів В. Я. Політологія: навч. посіб. 3-тє вид., доповн. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 224 с.
19. Томахів В.Я. Політологічні аспекти державного управління. Навчальний посібник. Тернопіль, ТНЕУ, 2015. 220 с.

20. Томахів В.Я. Трансформація політичного режиму в незалежній Україні: загальні тенденції, особливості дефініцій / В. Томахів // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19(1). С. 336–342.
21. America's Political System the most brutal in the world : Hillary Clinton. 2014. 206 p.
22. Axtmann R. Understanding Democratic Politics : An Introduction. SAGE Publications, 2003
23. Easton D. The Political System: An Inquiry into the State of Political Science. New York, 1953. 38 p..
24. Ethridge M., Handelman H. Politics in a Changing World : A Comparative Introduction to Political Science: Fifth Edition. Wadsworth, 2010.
25. Grigsby E. Analyzing Politics : An Introduction to Political Science : Fifth Edition. Wadsworth, 2012.
26. Harrison, Lisa. Politics: the Key Concepts / Lisa Harrison, Adrian Little, Edward Lock. London, New York: Routledge, 2015. 206 p.
27. Mehler, Andreas. "Post-conflict democratization and power-sharing". In Routledge handbook of democratization in Africa, edited by Gabrielle Lynch and Peter VonDoepp. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2020.
28. Minogue, Kenneth. Politics: A Very Short Intorduction. Oxford: Oxford University Press, 1995, 2000. 118 p.
29. Organski, A.F.K. World Politics (2nd ed.). New York: Alfred A. Knopf, 1968. 525 p.
30. Rhodes R., Binder S., Rockman B. The oxford handbook of political institutions. Oxford, 2006.
31. Social and Political Philosophy: Readings from Plato to Gandhi / John Somerville and Ronald E. Santoni eds. New York: Anchor Books, 1963. 369 p.
32. The American Political System: Ken Kollman. 2013. 230 p.
33. The price of politics: Bob Woodward. 2013. 89 p.

Допоміжна література

1. Азарова Ю. Мультикультуралізм і сучасні моделі міжкультурної комунікації / Ю. Азарова // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Культурологія. 2016. Вип. 17. С. 13–19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2016_17_5.
2. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид. К.: Генеза, 2004. 736 с
3. Політологія. Лекційний курс та практикум / навч. посібн. / За ред. . В. Гончарук. Тернопіль: Астон, 2009. 376 с.
4. Політологія: історія та методологія. За заг. редакцією проф. Ф.М. Кирилюка. К., 2000. 632.
5. Handbook of Politics: State and Society in Global Perspective / Kevin T. Leicht and J. Craig Jenkins eds. New York: Springer, 2010. 668 p.
6. Political Theories for Students / Matthew Miskelly and Jane Noce eds. Detroit, New York, San Diego, San Francisco, Boston, New Heaven Conn., Waterville, Maine, London, Munich: Gale Group, Thompson Learning, 2002. 429 p.
7. Tansey, Stephen D. Politics: the Basics / Stephen D. Tansey and Nigel Jackson (4th ed). London, New York: Routledge, 2008. 280 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Політологія. Учбовий мінімум для складання іспиту (www.lib.mdpu.org.ua/ebook/politologiya/eBook)
2. Політологія: Мультимедійний підручник (www.naiu.kiev.ua/books/mnp)
3. Політологія: Онлайн-бібліотека (www.nbuv.gov.ua/webnavigator/politics)

4. Comparative Political Studies https://ecpr.eu/shop?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw3P-2BhAEEiwA3yPhwE5IxZAWjdgfrd7tNMKZd2XMLTPOTHr1ROCKXYckIH979am-VdnSJRoCah4QAvD_BwE
5. Government and Opposition <https://www.cambridge.org/core/journals/government-and-opposition>
6. *Journal of Democracy* <https://www.journalofdemocracy.org/>
7. World Politics <https://www.cambridge.org/core/journals/world-politics>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії **обставин непоборної сили** освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Політичний розвиток та політичні системи країн світу», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/user/view.php?id=22529&course=5757&showallcourses=1>